

729. D. DE WILHEM ⁴⁾. (L. A.)

Non dissimulabo mentem meam neque praetexam aliam scriptionis occasionem. Exoratum capi venio hanc unam singularem precibus, ex te ut impetrem gratiam, in uxorem mihi dari sororem tuam, domicellam Constantiam ⁵⁾. Quod si hoc sensero tuo pro voto e vobis posse, accipiam id pro summo, ut erit, beneficio, omnesque cogitationes vestras officiis meis superabo. Vale, amplissime domine collega, meque quam primum tuo responso bea, atque optimo Principi longum vive. Hagae, ipsis Kalend. (1) Novemb. MDCXXXII.

730. J. GOLIUS ⁶⁾. (K. A.)

Cum eruditi viri benevolentiam mihi paras, et quidem parvulo adeo officio meo, quam ego affectare maxime cupio, benevolentiae erga me tuae testimonio me luculento beas. At vereor, ne felicitati meae obsistat debiti obsequii mora, nisi te atque illum, cordatos ingenuosque viros, plus moveat ipsum infortunium meum, culpâ vacuum, quod nempe, hesterno demum die, et quidem Hagae, mihi redditae sunt tuae literae, quae biduo ante, absente me, Leidam frustra latae fuerant. Optem uberiolem in hoc campo materiem mihi dari, quo promptiore operâ hoc quidquid est damni resarcire aut compensare nitar, et quidem, si institutum scriptoris nossem, plura hujus generis nunc sponte adderem. Quod autem ad Byzantii latitudinem attinet, Imperatoris Osmanici astronomus ⁷⁾ testatus iterum atque iterum mihi fuit, se observatis proprijs, et quidem repetitis, eam comperisse graduum dumtaxat XLI, miratus Arabas, qui ad gradum XLV

---

4) Uitgegeven door Dr. J. van Vloten, *Hooft's Brieven*, III, blz. 479.

5) Zie blz. 87. Zij is den 16^{den} Jan. 1633 met de Wilhem getrouwd.

6) Eenige zinnen uit den brief zijn uitgegeven door Dr. D. J. Korteweg in *Verlagen en Meded. der Kon. Akad. v. Wetensch., Afd. Natuurk., 3de recks*, IV, 1888, blz. 258, waar ook over de belangrijkheid van dezen brief wordt gesproken.

7) Nl. Aben Marufi; zie blz. 262.

extulissent; quem errorem, in gente dissita semel receptum, putabat per manus esse traditum. Ad eandem hanc quaestionem memini me respondisse alias viro literarum orientalium et mathematicum perquam gnaro, Wilhelmo Schikardo ¹⁾, Academiae Tubingensis insigni lumini, qui nunc geographiam novam adornat, occasione data, dum Abilfedae ²⁾, geographi Arabis, versioni et editioni operam navat. Ut autem locorum meridianos situsque certius connectat, et ad coeli normam terras exigat, solis et lunae eclipses varias et poli elevationes accurate observatas captat et conquirat undique; idemque in ejus gratiam factitat vir quidem nostras vere magnus ³⁾, interposita propriae famae auctoritate, quippe qui illius doctrinae, studijs atque virtutibus merito magno favet. Quamobrem conjectare audeo, ab ijs quaestionem hanc moveri, praesertim quia haud videbar tunc temporis Schikardi expectationi aut votis satisfacisse. Unde vereri subit, ut satisfaciam Ampl. Tuae, aut speratae gratiae quidquam responso consequar, utve etiam D. legatus Haga ⁴⁾ dubitationem possit tollere, quia haud alius ibi, quod quidem sciam, astronomus degit, illo, quem dixi, celebrior aut rerum peritior. Secundariâ itaque tentabo viâ, num tueri spei meam et benevolum affectum tuum possim auctario aliquo. Id autem officio postulato reliquo optabilius esse, tibi fore gratus confido, pro quo fidem ante menses aliquot operamque obstrinxi meam ⁵⁾, nisi forte et hic quoque mihi fraudi sit longa cunctatio; quod tamen ut minus metuam, facit tum difficultas et momentum rei, tum aequitas et facilitas animi tui. Neque enim asserere hactenus fui ausus ingeniosi Descartis inventum, quod tamen, seu praesagio, seu affectu quodam, apud te jactare non extimueram, scilicet refractionis leges, ab illo descriptas, quas veras esse et ipsius naturae, me credere visus et ratio nunc cogunt. Cepi nuper experimenta quaedam incidique paulo post in Snelliana plurima, quae ambiguitatem et scrupulum exemerunt omnem. Ambo illi, qui dici merentur magni mathematici, haud unquam inter se cogniti, diversis locis et temporibus contrarias ingressi vias, per principia et causas Gallus, per effectus et observata Batavus, alijs et diversis verbis concluderunt prorsus idem. Quod neque celare Ampl. tuam, neque sine studio divulgare velim, quo et tibi mea constet observantia et inventoribus sua in solidum gloria. Snellius, venerandae memoriae praeceptor meus, cum ex Vitellionis ⁶⁾ calculo et tabulis, tum ex proprijs ad observata plurima, eaque saepius et diverso modo repetita, subductis, hoc formavit theorema opticum.

Si duplex fuerit medium, densitate et raritate differens, radius quivis incidentiae verus ad suum apparentem in ejus generis medio eandem servat rationem.

1) Wilhelm Schickard (1592—1635), sedert 1619 professor te Tübingen, was een beroemd mathematicus, orientalist en geograaf en heeft verscheidene werken geschreven.

2) Eerst in 1650 heeft John Greaves uitgegeven *Chorasmiae, et Mawaralnahrae, hoc est Regionum extra fluvium Oxum, Descriptio, ex Tabulis Abulfedae Ismaelis, Principijs Hamah. Londini.*

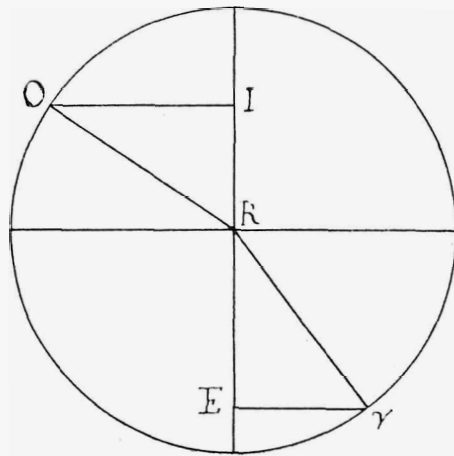
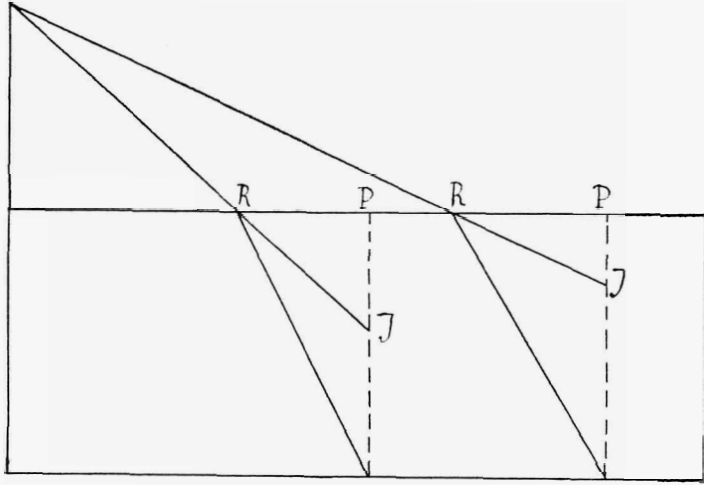
3) Zeker Willem Blaeu; zie blz. 264.

4) Zie blz. 368.

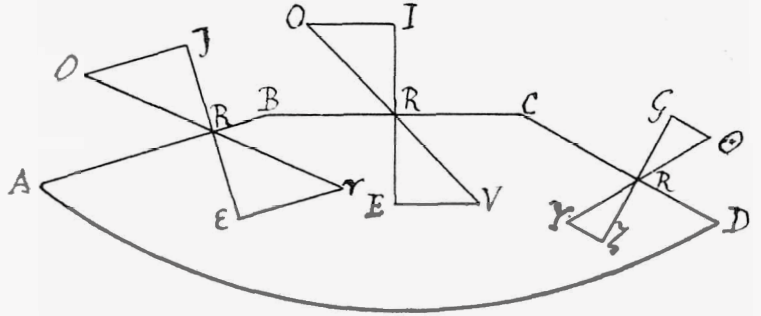
5) Zie blz. 349.

6) Witelo, of Vitellio, was een Pool, die in de 13de eeuw leefde. Hij schreef *Perspectivae libri decem*, gedrukt in 1533.

Videbitur itaque imago rei visibilis in concursu radij refracti OR continuati et perpendicularis incidentiae, quae sit γP et punc-

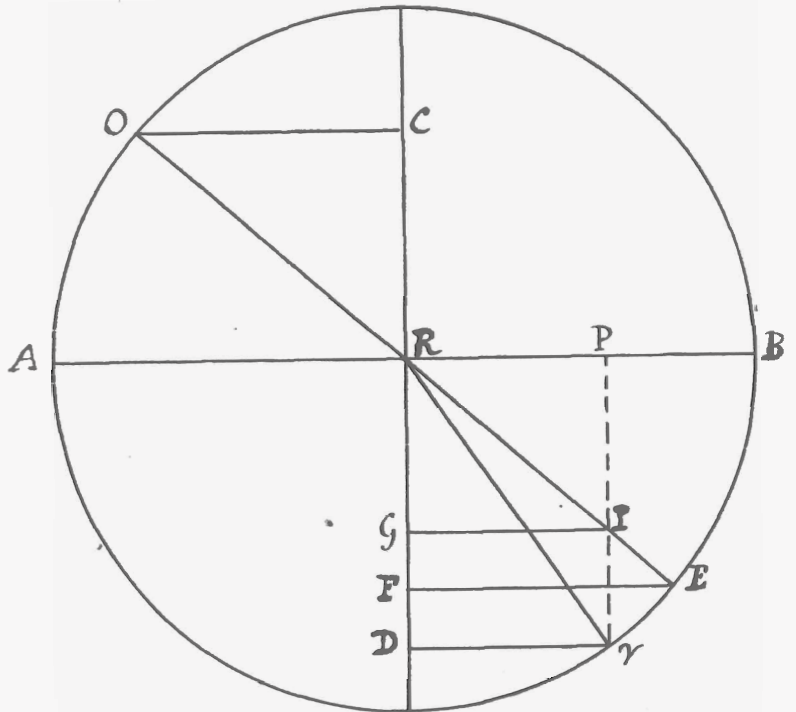
Ita esto corporis densioris terminus $A B C D$ per quod a punctis γ, V, T in eundem incident radij $\gamma R, V R$ et $T R$, quibus aequentur sui refracti $R O, R O$ et $R \Theta$, erit ut perpendicularis $\gamma \epsilon$ ad perpendicularem $O J$, ita $V E$ ad $O I$, et $T \zeta$ ad ΘG , eademque in iisdem duobus medijs erit distantiarum fere perpendicularium similium ratio.

Experimento ad illustrandam potius, quam probandam veritatem uno atque altero contentus fuit, nixus firmitudine necessariae, seu mathematicae, demonstrationis, ita ut, plura inter se conferre, visum illi fuerit tempus perdere. Eodem autem redire inventum utriusque, demonstrabo theoremate tali.

Si radius incidentiae in medio uno et refractus in altero sint aequales, extremorum a perpendiculari refractionis distantiae sunt incidenti et apparenti in eodem medio radijs reciproce proportionales.

Esto rursus medij densioris terminus $A B$, visibile γ , radius incidentiae in medio densiore γR , refractus suus in rariore $R O$, ijque inter se aequales. Per punctum R ducta sit perpendicularis refractionis $C D$; erunt itaque γD et $O C$ punctorum γ et O ab eadem perpendiculari distantiae. Oculus situs

in puncto O , qui spectabit imaginem in concursu radij refracti $O R$ continuati et perpendicularis incidentiae γP in puncto I ; eruntque γR radius incidentiae, et $R I$ radius apparens in eodem medio; dico esse, ut γP ad $O C$, ita γR ad $R I$.

Nam in centro R intervallo RO describatur peripheria, quae transibit per γ , quia OR et γR sunt aequales. OR producta in I porro producat ad punctum peripheriae E, et ab E et I ducantur perpendiculares in perpendicularem refractiones duae, nempe EF et IG, quae duabus distantijs OC et γO sigillatim aequales erunt; est autem, ut IG ad EF, ita IR ad RE; ergo erit, ut γO ad OC, ita γR ad RI. Q. e. d.

Haec eadem Snelliana reflectionis quoque omnis norma est, ita ut totius visionis compositae praecipua et summaria doctrina comprehendatur pauculis hisce verbis.

In visione composita radius quivis incidentiae verus et suus apparens in eodem obliquo eandem servant rationem.

Hic finem itaque facio, ne pluribus magnas seriasque occupationes tuas interpellem peccemque in publica commoda, neve consummato ingenio tuo injuriam faciam, quo facile tibi fuerit totam nunc catoptricam atque dioptricam perficere. Cuncta enim naturae et artis mysteria, huc facientia, ex hac scaturigine derivari, perque hoc elementum a geometra et arithmetico demonstrari possunt. Tanti est in mathematicis mixtis caeterisque disciplinis deprehendisse primos fontes! Tantum est quod nesciunt homines, ut rem oculis omnium maxime obviam, a tot seculis hactenus, quod quidem constat, nullus viderit! Tamque semper pueri sunt, ut quae incognita admirati sint et suspexerint maxime, eadem inventa despiciant et tantum non rideant! Quod vereri videtur suae physicae naturae genius Descartes, ea quippe tota mechanica, seu potius mathematica est; adeo palpabilem fecit, ex materia infinite dividua et motu, tanquam solis principijs, derivatam. At sapientiores et generosae animae ob facilitatem et necessarium rerum ordinem multo magis perspicient atque respicient summam Creatoris potentiam et sapientiam, ac mirabuntur amabilem per se maxime pulchritudinem. Ita de se testatur nobis ipse philosophus, cujus dulcissima consuetudine pridem mihi licuit per biduum frui; ingenue fateor, quanto magis tracto atque cognosco, tanto magis miror et amo. Neque enim in eo minor est animi bonitas probitasque vitae, quam ingenij felicitas et doctrinae praestantia. Opus autem, quod molitur, ad humanae animae, cujus originem a Deo petit, philosophiam nunc perductum, extremam expectat manum; erit autem breve et pressum, ut attentionem et in philosophando diligentiam majorem excitet. Ipse nunc Daventriam secessit, ut se turbae et compellationibus eximat et postea se fructuosius omnibus impertiat. Prima occasione data salutem illi nunciabo tuo nomine, quam fore illi gratissimam scio, et utriusque vestrum amicitiam mutuam, si unquam vos congregari contingat. Vale, vir amplissime, et me benevolentia tua fovete et beare perge. Dabam Lugd. in Bat., ipsis Kal. (1) Nov. CIOIOCCXXXII.

731. AAN I. B. BODDENS ¹⁾. (K. A.)

Videor sic demonstrare adversus veterem poetam meum, de quo nuper

---

1) Johannes Baptist Boddens, uit een deftig geslacht van Brugge, was rector Societatis Jesu te Maastricht. In 1638 is hij met drie andere priesters onthoofd, omdat hij door de biecht op de hoogte was gekomen van een verraderlijken aanval op Maastricht en niet had gewaarschuwd.

nobis non dispar sermo fuit ¹⁾, non universe fidem deesse viris, qui castra sequuntur. Probo autem, quod patet latius, inique fidem ijs non servari, quos, ut idem faciant, diversae fidei obstinatio nusquam inducit. Expecto ut in vicem acerrimos quosdam — οὗς δεῖ ἐπιστομίζειν — de collegis tuis doceas, quam prope distent, et quam non prope, zelus et scelus, et quam, salvâ utriusque conscientia, si sapiant, redire res huc possit, ut, quod olim, fratres et amici populi Romani, qualis nunc est, Batavi habeamur, qui victores etiam non simulate τὰ τῆς εἰρήνης διώκομεν. Vale, vir doctissime, et me ama, qui vos hac lege, quod discedens monui, ne vobis infesti sitis et, Καίσαρι τὰ Καίσαρος dare si statuistis, etiam relinquatis. In castris ad Rurmundam, pago Herckenbosch. VII Id. (7) Novemb. CIOIIOCXXXII.

732. R. VAN HAERSOLTE ²⁾. (H. A.)

Desen dach koemt een persoen, die by d'Heeren gecommiteerde Raden van hier naer Lingen was gesonden, mij verclaren, dat hij dre dagen aldaer geweest ende lestleden Vrijdach vandaer gegaen sijnde, gesien heft, datte demolitie doer de boeren noch continuerde, datte eene poerte ende wercken daerbij waren neder-geworpen ende mette twe anderen doende waren ³⁾, datte boeren uth Munster ende Osenbrugge versocht hebben ⁴⁾, datte demolitie voortaan muchte werden bestadett tott haren kosten, dattet selve gedaen ende bij een persoen aldaer aengenoemen was binnen ses weecken te volbrengen, sullende de compagnie soldaten van drehondert copen van Bappenheims ⁵⁾ volck, daer binnen noch sijnde, toecompstigen Donderdach daeruth trecken, sulcx dattet noch wel ruem ses weecken sal aendragen, aleer de geheele demolitie sal geendiget zijn. Off nu sijn Ex.^{tie} sal goetvinden te doen verbieden, datte pachten, die nu verschijnen, niet betaelt sullen werden aen den rentmeester van den Coninck aldaer, maer aen dengeenen, die van sijn hoechgemelter Ex.^{tie} daertoe sal weesen geauthoriseert, ende mett eene te bevelen, nijemants anders in saecken van justitie ende andersints toe gehoersamen, als die bij sijn Ex.^{tie} daertoe sullen sijn gestelt, dan off d'selve beter sal vinden daermede noch te suppederen tott datt die begonnene demolitie sal geendigett sijn, sal UEd. van sijn Ex.^{tie} kunnen verneemen; ick hebbe mijn devoir geachtet UEd. t'selve t'adviseren, verwachtende schrijvens van d'Heer Terestein, off d'selve sal dienstich vinden, datt ick in den Hage sal moeten koemen, ofte hier blijven, daernaer ick mij sal regulieren. Zwol, den 10^{en} Novemb ⁶⁾.

1) Huygens had blijkbaar kennis gemaakt met Boddens, toen het leger der Staten, nadat Maastricht op 23 Sept. was ingenomen, nog een tijd lang daar in de buurt bleef. Den 7^{den} Oct. gaf hij Boddens een boekje ten geschenke (vgl. *Gedichten*, II, blz. 211).

2) Rutger van Haersolte (1605—1674), een zoon van Sweder (zie blz. 367), is o. a. drost van Twente en landdrost van Salland geweest. In 1633 werd hij drost van Lingen. Hij huwde in 1640 Elisabeth Margaretha van Pallandt.

3) Zie over deze zaak N°. 747.

4) Er staat: *hebbende*

5) Pappenheim; zie blz. 357.

6) Het jaartal ontbreekt.

733. J. VAN DER BURGH. (L. B.)

Praepostera fuit illa, meo calculo, prudentia, vir nobilissime, quam ex litteris non ita pridem a consulatu Amstelodamensi, vel si mavis B... ¹⁾, ad Illustrissimum Principem datis, de praesidiarijs exteris non ultra recipiendis, haud dubie senseris. Incidi forte in illas et, quasi non datâ operâ, eodem die, quo dabantur. Sic cogitabam, nihil aliud ijs optimo Principi persuasum fore, quam hujus civitatis arbitros nonnihil de se sinistre suspicari, scilicet quod primum pro beneficio habebatur, affectatâ humanitate nunc rejicitur. Verum ubi ex nobilissimi herois Witsij ²⁾ ad Hasselarium ³⁾ litteris sensere viri, alias satis cordati, sese hic dormitasse, infectum, ut audio, hoc omne optabant, et non dubia eos invasit sententia, in posterum haec omnia Principis arbitrio relinquere. Caetera, si tanti est, ex litteris Hasselarij ad Witsium intelliges. Ego — *comme valet qui cherche maistre* — haec tibi indicanda duxi, et boni civis, pro modulo suo hoc agere, ne quid deterioris suspitionis suboriatur intra Principem et hanc civitatem, cui a secretis esse non detrectaret. . . Amstelodami, 11 Novemb. 1632.

734. I. B. BODDENS. (L. B.)

Ik dank u zeer voor uwe vriendelijkheid tegenover mij en tegenover onze orde. „Habeo sane gratiam quam possum maximam, et quoniam pro propensissimâ tuâ in nos voluntate id tibi gratissimum fore scio, in vicem spondeo, me et collegas omnes fore memores eorum, quae non cordate minus, quam vere suggeris; conabimurque omni studio efficere, ut omnes, quibus libido fuerit iudicandi de nobis sincere et animo non praeoccupato, intelligant, quam calamo iuxta ac linguâ innoxii simus, quamque tranquillitatis publicae et concordiae amatores, nec futurum esse, ut Excellentissimum Dominum Principem, cui obsequium omne venerationemque, quâ par est demissione, deferimus deferemusque semper, poeniteat, quod eius favore hic degamus”. Blijf gij steeds eene goede meening van ons koesteren. Trajecti ad Mosam, prid. Id. (12) Novembres MDCXXXII.

735. P. C. HOOFT ⁴⁾. (A. B.)

'K en weete, oft uwer Ed. Gestr. noch magh indaghtigh zijn, hoe zij zekeren tijdt geleden ons alhier de maniere weez, om een metaelen deegh te maeken, week en taey in

1) Waarschijnlijk wordt hier bedoeld op één der vier burgemeesters; hunne namen beginnen allen met een B, maar Dirck Bas (zie blz. 340) zal wel bedoeld zijn.

2) Zeker wordt Wyts bedoeld.

3) Waarschijnlijk Pieter Pietersz. Hasselaer; zie blz. 338.

4) Ook in afschrift (L. B.). Uitgegeven door Huydecoper, t. a. p., blz. 283; Van Vloten, t. a. p., II, bl. 288.

ziju' warmte, hardt en oukneedbaer, als 't koudt is. Mijn neef P. J. Hooft ¹⁾ met burgermeester Graef ²⁾ nam 'er dat pas een' proef af, alleen om der zinlijkheit wille. Nu waent hij, dat z' hem te stade zoude komen, en bevint zich die wetenschap deurgewaeit. Heeft mij derhalven verzocht U. Ed. te moeien om bericht, hoe men 't quikzilver en 't ijzer, oft — opdat ick ook schijne aen een' kant der kunst gelekt te hebben — Mercurius en Mars tot dit werk te bezighen heeft. Want deez', nae mijn onthoudt, zijn de voorneemste droggen, die 't hem doen moeten. Gelukt het hierdoor den wegh nae 't middelpunt der geheimenissen en de mijnen van den lapis te baenen, ick maek mij sterk, uwer Ed. Gestr. zooveel genots daeraf te doen hebben, als mij zelven gebeuren zal. De zaak van den heer Brosterhuizen, waeraf mij de Hh. Reael en Barlaeus gesproken hebben, dient te slaepen tot klaeren daeghe, 'k wil zeggen Lichtmis toe, wanneer men beter zal kunnen zien, hoe zij met de nieuwe wethouders te beleiden stae. Daerentussen gebiedt mijn' huisvrouw zich van heeler heeter harte in de goede gunste van Mevrouw, uwer Ed. Gestr. gemalinne, ende met geen' minder vierigheit in die van haeren echtgenoot . . . . Uit Amsterdam, 29 Novemb. 1632.

736. A. PLOOS VAN AMSTEL ³⁾. (H. A.)

Hierbij gaan brieven van hare Ho. Mo. aan Z. E. en „bericht vant gene 2 of drie dagen herwaerts roerende de aengeboden handelinghe voorgevallen is”. Ik geloof niet, dat er veel van terecht zal komen. Alle provincies zijn bezig met de oorlogspreparatieven „voor het aenstaende jaer van 1633”. Een paar heeren gaan naar Utrecht, een paar andere naar Groningen. De Staten van Holland zijn uiteengegaan. Men verlangt naar de komst van Z. E. ⁴⁾.

---

1) Dr. Pieter Jansz. Hooft (1576—1636) studeerde in de medicijnen en de chemie, werd curator der Illustre School te Amsterdam en had een laboratorium met

2) Jacob de Graef (1571—1638), vrijheer van Zuid-Polsbroek, die meermalen burgemeester van Amsterdam en Gecommitteerde raad is geweest.

3) Ploos begon zich in dezen tijd zoo te noemen en kreeg in 1634 van den Prins het recht daartoe.

4) De brief mist plaats, datum en jaartal.